

Nr 31

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om vidgad rätt att åtnjuta det från inkomst av kapital medgivna s. k. sparavdraget.

(2:a avd.)

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I:284 av herr *Eric Carlsson* och II:495 av herrar *Fälldin* och *Larsson* i Norderön, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den som i samband med försäljning av jordbruks- eller annan fastighet undantager förmånen av fri bostad må äga deklarerera förmånen på sätt som i motionerna förordas, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig lagtext; ävensom

2) de likalydande motionerna I:426 av herr *Sveningsson* och II:520 av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att det nuvarande avdraget från inkomst av kapital med 300 kronor för ensamstående och 600 kronor för gifta skall utsträckas till att gälla inkomst av rörelse och jordbruk eller annan fastighet samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till därav föranledda författningsändringar.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II:495 och II:520.

Fysisk person, som haft intäkt av kapital, äger, där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av förvaltningskostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader åtnjuta extra avdrag med 300 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, får makarna tillsammans åtnjuta avdrag med 600 kronor. Högre avdrag än som motsvarar skillnaden mellan bruttointäkten och förvaltningskostnaderna må dock inte i något fall medges. Extra avdrag åtnjutes under vissa förutsättningar även vid inkomstberäkningen för förvärvskällan annan fastighet. Vid beräkning enligt 24 § 2 mom. kommunalskattelagen av inkomst av fastighet i hemortskommunen äger skattskyldig nämligen — utöver avdrag för ränta å lånat, i fastigheten nedlagt kapital samt tomträttsavgäld eller liknande avgäld — åtnjuta ett extra avdrag med, för helt år räknat, 200 kronor. Avdraget må dock högst uppgå till det belopp som skall upptagas såsom intäkt av fastigheten.

Beträffande beskattningen av förmån av fri bostad gäller enligt 22 § 1 mom. att såsom avdragsgill driftkostnad vid beräkning av inkomst av jordbruksfastighet räknas bl. a. utgivna undantagsförmåner samt vidare pensioner, periodiska understöd eller därmed jämförliga periodiska utbetalningar på grund av förutvarande anställning å fastigheten. Av 31 och 32 §§ samma lag framgår att den som kommit i åtnjutande av undantagsförmån eller periodisk intäkt, för vilken givaren är berättigad till avdrag, är skyldig att upptaga värdet därav såsom intäkt av tjänst.

Frågan om beskattningen av förmån i form av fri bostad, som förbehållits i samband med försäljning av fastighet, har behandlats av 1959 års riksdag i anledning av motionsvis framställda yrkanden av i huvudsak samma innebörd som i de nu föreliggande motionerna I:284 och II:495. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 18 uttalade bevillningsutskottet bl. a. att ett visst inslag av kapitalavkastning stundom kunde sägas känneteckna sådan bostadsförmån liksom även undantagsförmåner i övrigt och vissa andra inkomster, vilka nu hänföres till inkomst av tjänst, t. ex. på grund av privat försäkring utfallande pensionsbelopp och livräntor. Utskottet avstyrkte emellertid motionsyrkandena, enär det inte syntes böra komma i fråga att överföra beskattningen av dylika inkomster till inkomst av kapital enbart för att möjliggöra ett ökat utnyttjande av sparavdraget, vars främsta syfte är att stimulera till nysparande.

I de likalydande motionerna I:426 och II:520 erinras om strävandena att gynna sparandet samt om den förståelse som i viss mån vunnits härför genom införandet av sparavdraget vid beräkning av kapitalinkomst. Avdraget i fråga får åtnjutas om inkomsten utgör t. ex. ränta å banktillgodohavanden eller utdelning å aktier. Dessa former av småsparande premieras sålunda med en skattelättnad. Motionärerna framhåller att ett icke oväsentligt sparande förekommer även på andra sätt och då icke minst inom den svenska småföretagsamheten. Enskilda småföretagare måste för konsolidering eller fortsatta utvidgningar spara en del av förtjänsterna för framtiden. Nästan varje sådan företagare arbetar med ett visst eget kapital. Detta kapital är en av förutsättningarna för inkomsten, och en del av inkomsten är alltså att betrakta som inkomst av kapital medan en del utgör arbetsinkomst. För att vinna rättvisa på detta skatteområde förordar motionärerna att jordbrukare och andra enskilda företagare samt ägare av annan fastighet medges rätt att i sin deklaration göra avdrag med ett belopp intill 300 kronor för ensamstående och 600 kronor för äkta makar från vad som för dem utgör motsvarighet till inkomst av kapital. På grund av svårigheterna att här göra en uppdelning av inkomsten bör en schablon tillgripas. Motionärerna föreslår härutinnan, att inkomst förvärvad av jordbrukare och annan företagare samt av ägare av annan fastighet skall jämföras med kapitalinkomst till

så stor del som motsvarar avkastning å det i företaget eller fastigheten nedlagda egna kapitalet räknat efter den för inlåning å sparkasseräkning gällande räntan — dock högst den sammanlagda intäkten. Härifrån skall sålunda enligt förslaget medges avdrag enligt de för kapitalinkomst gällande reglerna.

Till stöd för yrkandet i de likalydande motionerna I:284 och II:495 påpekas, att rätten att åtnjuta sparavdraget från inkomst av kapital föreligger då kapitalavkastningen utgår i kontant form men däremot inte om avkastningen utgår i form av förmån. Sådant fall föreligger när exempelvis en småförbrukare drar sig tillbaka och, såsom ofta förekommer, avyttrar sin fastighet med undantag för rätt till fri bostad under återstoden av sin levnad. Detta undantag medför alltid ett lägre pris vid försäljningen. I många fall innebär försäljningen att köparen övertar säljarens lån, och den senare tillförsäkras då förmånen av fri bostad under den återstående levnaden. Han kvarstår med andra ord med kapital i fastigheten och tillgodo gör sig dess avkastning genom förmånen av fri bostad. Enligt gällande skattebestämmelser skall emellertid förmånen av fri bostad deklareraras som inkomst av tjänst. Då bostadsförmånen utgör avkastning av ett tidigare sparat kapital, borde den enligt motionärernas mening få upptagas som inkomst av kapital. Den skattskyldige skulle därigenom få rätt till sparavdraget och bli jämställd med dem, som uppbär kontant avkastning av kapital. Visserligen förekommer att inkomster, som inte utgör inkomst av tjänst i egentlig mening, t. ex. på grund av privat försäkring utfallande pension, hänföres till inkomst av tjänst. Motionärerna anser dock sådan inkomst inte vara jämförbar med här avsedda förmån av fri bostad. För avgifter till pensionsförsäkring äger nämligen vederbörande göra skatteavdrag, varför de utfallande pensionsbeloppen kan betraktas som uppskjuten inkomst, som beskattas när den utfaller. För det sparande, som presterats i fastighet och som sedermera resulterar i fri bostad, har däremot skatt erlagts i vanlig ordning. Dessa förhållanden belyses än ytterligare om man tänker sig att köparen i stället formellt löser ut förmånstagare genom en revers som löper med ränta, och förmånstagaren bor kvar mot att han erlägger hyra motsvarande räntans belopp. Köparen tar i sin deklaration upp dels en hyresinkomst på 600 kronor och dels en ränteutgift på samma belopp. Förmånstagaren tar för sin del i deklarationen upp inkomst av kapital med 600 kronor, vilken inkomst helt konsumeras av sparavdraget om vederbörande är gift. Det kan emellertid ifrågasättas om ett sådant formellt reversförfarande skall behöva tillgripas för att vederbörande skall få rätt till det avdrag, som tillkommer andra med inkomst av kapital. Förfarandet måste för många te sig krångligt och strider mot den praxis som brukar tillämpas vid undantagsförmån.

Utskottet

Genom lagstiftning år 1957 höjdes det extra avdraget från inkomst av kapital från 100 till högst 300 kronor för ensamstående samt från 200 till högst 600 kronor för gifta. Höjningen vidtogs i avsikt att stimulera till ökat nysparande bland den stora mängden av småsparare och trädde i stället för det några år tidigare prövade systemet för premiering av frivilligt bank-sparande (premiesparandet).

I de förevarande motionerna har föreslagits åtgärder i syfte att motsvarande avdrag skall medges även från vissa andra inkomstslag än kapitalin-komst.

Vad först angår de likalydande motionerna I: 426 och II: 520 hemställes däri, att rätten att åtnjuta s. k. sparavdrag med högst 300 respektive 600 kronor skall utsträckas att gälla även fysiska personer, som har inkomst av rörelse, jordbruk eller annan fastighet. Avdragsbeloppet skall enligt förslaget maximeras till beloppet av en efter sparbanksränta beräknad avkastning av det egna kapital, som den skattskyldige kan ha nedlagt i förvärvskällan i fråga. Yrkandet åsyftar att uppmuntra till det sparande som företagare m. fl. bedriver inom det egna företagets ram genom insatser av driftöver-skott för konsolidering och utveckling av verksamheten.

I och för sig kan den ifrågasatta åtgärden vara ägnad att främja sparandet. Den sparfrämjande effekten av förslaget synes dock utskottet böra bedömas såsom tämligen ringa. Det får nämligen antagas att rörelseidkare, jordbrukare och andra som åsyftas med förslaget investerar sparade vinst-medel i sin förvärvskälla företrädesvis med hänsyn till förväntningar om ökad avkastning eller värdebeständig placering. Utskottet vill vidare fram-hålla att det av motionärerna åsyftade företagssparandet i regel icke utbju-des på kapitalmarknaden och därför i motsats till kontantsparandet inte medför något omedelbart ökat utrymme för de samhälleliga investeringsbe-hoven eller det enskilda näringslivets mera kapitalkrävande investeringar. I detta sammanhang må vidare erinras om att frågan om främjande av det personliga sparandet via lättnader vid beskattningen är föremål för en förut-sättningslös och allsidig utredning.

Till stöd för motionsyrkandet har angivits att en vidgad rätt att åtnjuta sparavdraget skulle medföra större rättvisa mellan olika kategorier inkomst-tagare. Härutinnan får utskottet erinra om att sparavdraget enligt gällande regler åtnjutes av samtliga inkomsttagare, som har behållen inkomst av kapital, sålunda även av dem som har huvudinkomst av rörelse, jordbruk eller annan fastighet. Inkomst av kapital förekommer förhållandevis oftare hos företagare än hos andra kategorier skattskyldiga. Enligt senast tillgäng-liga uppgifter kan det beräknas att år 1951 inkomst av kapital förelåg hos

ungefär 50 procent av de skattskyldiga, som hörde till kategorin företagare, men blott hos cirka 22 procent av arbetare och tjänstemän. För företagare inom jordbruk med binärningar var procenttalet 57. Nuvarande inkomstförhållanden torde härvidlag förete endast smärre förskjutningar i jämförelsen olika kategorier skattskyldiga emellan. Det bör i detta sammanhang understrykas, att beskattningsreglerna i fråga om inkomst av rörelse medger rörelseidkare och jordbrukare med bokföringsmässig redovisning vidsträckt möjligheter till konsolidering genom vinstreglerande dispositioner, som innebär uppskov med inkomstbeskattningen av intäkter i verksamheten, t. ex. reglerna om avskrivning å maskiner och andra inventarier samt om värdering av varulager. I betraktande av angivna förhållanden finner utskottet sig icke kunna dela den uppfattningen, att den yrkade lagstiftningsåtgärden uppbäres av ett rättvisekrav.

Införandet av det extra avdraget från kapitalinkomst motiverades delvis av önskemålet att förenkla deklara-tions- och taxeringsarbetet beträffande de många skattskyldiga, som vid sidan av sin huvudinkomst har smärre inkomster av kapital. Uppenbarligen är den nu föreslagna utsträckningen av avdragsrätten icke ägnad att på samma sätt förenkla förfarandet i fråga om inkomst av rörelse, jordbruk eller annan fastighet. Tvärtom torde förslaget, därest det realiserar, komma att föranleda icke obetydliga olägenheter vid taxeringsarbetet. Utskottet kan härutinnan inskränka sig till att peka på de svårigheter, som kan beräknas uppkomma i samband med fastställande av storleken av den skattskyldiges egna kapital i affärs- och hantverksföretag av mindre omfattning.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motionerna I: 426 och II: 520.

I de likalydande motionerna I: 284 och II: 495 yrkas att skattskyldig, som i samband med försäljning av fastighet förbehållit sig förmån av fri bostad i fastigheten, skall äga rätt att upptaga förmånens värde såsom inkomst av kapital. Enligt nuvarande beskattningsregler skall värdet redovisas såsom inkomst av tjänst. Genom en sådan ändring skulle berörda skattskyldiga erhålla möjlighet att från värdet av bostadsförmånen tillgodoföra sig sparavdraget. Till stöd för motionsyrkandet anføres bl. a. att värdet av dylik bostadsförmån vid ett reellt betraktelsesätt är att anse som avkastning å ett tidigare sparat, i den försålda fastigheten inestående kapital.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen framfördes motsvarande yrkande motionsvis vid föregående års riksdag. Motionerna avstyrktes av bevillningsutskottet i dess av riksdagen godkända betänkande nr 18. Utskottet anförde i anledning av motionsyrkandena bl. a., att det inte syntes böra komma i fråga att överföra inkomst av ifrågavarande slag till inkomst av kapital enbart för att möjliggöra ett ökat utnyttjande av sparavdraget,

vars främsta syfte är att stimulera nysparande. I de nu föreliggande motionerna har såvitt utskottet kan finna inte anförts skäl, som kan motivera att riksdagen nu frångår sin år 1959 intagna ståndpunkt i frågan. Utskottet finner sig därför inte kunna tillstyrka bifall till motionerna I: 284 och II: 495.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 284 av herr Eric Carlsson samt II: 495 av herrar Fälldin och Larsson i Norderön angående beskattningen av förmånen av fri bostad i vissa fall, ävensom

2) de likalydande motionerna I: 426 av herr Sveningsson och II: 520 av herr Magnusson i Borås m. fl. om visst schablonavdrag vid beskattning av inkomster av rörelse och fastighet,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 mars 1960

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Hagberg, Spetz, Jansson, Gustaf Elofsson, Söderquist, Bengtson, Oscar Carlsson, Wärnberg och Hellebladh; samt

från andra kammaren: herrar Sundström, Brandt i Aspabruk, Nilsson i Svalöv, Kollberg, Allard, Vigelsbo, Kärrlander, Magnusson i Borås, Wiklund och Gustafson i Göteborg.

Reservationer

I) av herrar *Hagberg, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 426 av herr *Sveningsson* och II: 520 av herr *Magnusson* i Borås m. fl. — ansett att utskottet under punkten 2) bort hemställa,
att riksdagen i anledning av nämnda motioner måtte för sin del antaga följande

Förslag

till

lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928

(nr 370)

Häri genom förordnas, att till följande paragrafer i kommunalskattelagen den 28 september 1928 skola fogas nya moment av nedan angiven lydelse, nämligen till 22 § ett moment betecknat 4, till 25 § ett moment betecknat 4 samt till 29 § ett nytt moment betecknat 5, ävensom att till anvisningarna till 22 § samma lag skall fogas en ny punkt, betecknad 9, av den lydelse som nedan sägs.

22 §.

4 mom. Fysisk person, som haft intäkt varom i 21 § förmäles, äger, där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av de i 1 eller 3 mom. avsedda kostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader åtnjuta extra avdrag med 300 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, må nu avsett avdrag för dem båda gemensamt åtnjutas med 600 kronor. I intet fall må dock skattskyldig åtnjuta extra avdrag med högre belopp än som svarar mot skillnaden mellan bruttointäkten och summan av de i 1 eller 3 mom. avsedda kostnaderna och ej heller med högre belopp än som motsvarar 4 procent av den skattskyldiges i jordbruket nedlagda skattepliktiga förmögenhet. Extra avdrag som här sägs må vidare, tillsammans med förekommande extra avdrag enligt 25 § 4 mom. och 29 § 5 mom., endast åtnjutas i den mån avdrag enligt 39 § 3 mom. icke kunnat tillgodogöras av den skattskyldige.

25 §.

4 mom. Fysisk person, som haft intäkt varom i 24 § förmäles, äger, där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av de i 1 eller 3 mom. avsedda kostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader åtnjuta extra avdrag med 300 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, må nu avsett avdrag för dem båda

gemensamt åtnjutas med 600 kronor. Vad angår inskränkning i rätten att åtnjuta extra avdrag som här sagts skola bestämmelserna i 22 § 4 mom. och i punkt 9 av anvisningarna till 22 § äga motsvarande tillämpning.

29 §.

5 mom. Fysisk person, som haft intäkt varom i 28 § förmåles, äger, där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av de i 1 mom. avsedda kostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader åtnjuta extra avdrag med 300 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, må nu avsett avdrag för dem båda gemensamt åtnjutas med 600 kronor. Vad angår inskränkning i rätten att åtnjuta extra avdrag som här sagts skola bestämmelserna i 22 § 4 mom. och i punkt 9 av anvisningarna till 22 § äga motsvarande tillämpning.

Anvisningar

till

22 §.

9. Beräkningen av den skattskyldiges i jordbruket nedlagda skattepliktiga förmögenhet skall ske på grundval av bestämmelserna i 2—5 §§ förordningen om statlig förmögenhetsskatt.

Om extra avdrag enligt 22 § 4 mom., 25 § 4 mom. eller 29 § 5 mom. samtidigt må åtnjutas i två eller flera förvärvskällor skall avdraget, med den inskränkning varom i 22 § 4 mom. stadgas, fördelas mellan förvärvskällorna i förhållande till nettointäkten av förvärvskällorna sådan denna skulle ha varit om extra avdrag ej förekommit.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961; dock att äldre bestämmelser alltjämt skola gälla vid 1961 års taxering samt vid eftertaxering för 1961 och tidigare år.

II) av herrar *Gustaf Elofsson, Bengtson* och *Vigelsbo*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 284 av herr Eric Carlsson och II: 495 av herrar *Fälldin* och *Larsson* i Norderön — ansett att utskottet under punkten 1) bort hemställa,

att riksdagen i anledning av nyssnämnda motioner måtte för sin del antaga följande

Förslag

till

lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928

(nr 370)

Härigenom förordnas, att 31 §, 32 § 1 mom. och 38 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

31 §.

Till tjänst — — — tillfällig natur.

Med tjänst likställes rätt till:

pension, livränta, som utgår på grund av sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkring eller annorledes än på grund av försäkring, ersättning, som i annan form än livränta utgår på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, tagen i samband med tjänst, samt undantagsförmåner av annat slag än rätt till fri bostad;

periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, därest givaren enligt 22, 25, 29 eller 46 § är berättigad till avdrag därför.

(Se vidare anvisningarna.)

32 §.

1 mom. Till intäkt av tjänst hänföras:

avlöning, arvode, traktamente, sportler och annan förmån i penningar, bostad eller annat, som utgått för tjänsten;

pension och i den mån icke annat följer av vad nedan i 2 mom. stadgas livränta, som utgått på grund av sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkring eller annorledes än på grund av försäkring, ävensom ersättning, som i annan form än livränta utgått på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, tagen i samband med tjänst — dock icke ersättning, som avser sjukvårds- eller läkarekostnader — samt undantagsförmåner av annat slag än rätt till fri bostad, periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, som i 31 § avses.

Som intäkt — — — med tjänst.

Har tjänsteinnehavare — — — annan fastighet.

38 §.

1 mom. Till intäkt av kapital räknas:

ränta å obligationer och å utlånade eller i bank eller annorstädes insatta medel,

utdelning å svenska aktier och andelar i svenska ekonomiska föreningar samt å andelar i utländska bolag,

intäkt genom överlåtelse av rätt till utdelning å aktier eller andelar, som nyss sagts, där ej aktierna eller andelarna samtidigt överlåtits, så ock undantagsförmån i form av rätt till fri bostad, allt såvitt icke intäkten är att hänföra till intäkt av rörelse.

För den — — — till utdelning.

Såsom utdelning — — — övertagande föreningen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1960 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1960 eller tidigare år.

III) av herrar *Spetz, Söderquist, Kollberg* och *Gustafson* i Göteborg.